

Posudek oponenta disertační práce Jiřího (K.) Kroupy
“Jezuité a hudební kultura v Praze 1556-1623”
předkládané v roce 2019 na Ústavu hudební vědy

I. Stručná charakteristika práce

Autor hodlal analyzovat podíl jezuitů na hudební kultuře Prahy ve vytčených letech, tzn. od příchodu prvních členů Tovaryšstva Ježíšova do Čech do roku 1623, kdy vznikla samostatná Česká provinice S.J. Využil k tomu zejména původních pramenů uložených v českých archivech a knihovnách i v centrálním jezuitském archivu v Římě (ARSI).

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Autor přistoupil ke zpracování tématu, aniž by měl za sebou nějaké předběžné studie vztahující se k dané problematice. Sám v úvodu konstatuje, že chce svou disertaci vystavět především na pramenech, bez ohledu na stávající literaturu (ikdyž v závěrečném seznamu přísůšnět ituly uvádí). Už takovýto přístup je, mírně řečeno, nezvyklý a rozhodně nevede k dobrým výsledkům. Protože je mi dobře známo, že pramenů k tomuto období pro dějiny pražské jezuitské koleje není velké množství, pracovat bez respektu ke starší literatuře, mi připadá více než nerozumné. Autor se podle svých slov domnívá, že přihlédnutí k literatuře by neúměrně zatížilo rozsah práce. Já naopak soudím, že 146 s. textu není na doktorskou disertační práci zabývající se historií dostatečné množství. Tím spíše, že více než třetinu textu zabírají tabulky, heslovité biogramy a obsáhlý přepis (ale rozhodně ne vědecká edice) výňatků z jednoho z nejvíce citovaných pramenů (klementinského diária), kde se jen opakuje to, co bylo předtím nesystematicky sděleno v hlavním textu nebo v poznámkách. Přístup k hudební problematice je ryze popisný, bez hlubšího vhledu a patřičné erudice. Kroupa (ačkoliv si chce zachovat odstup od literatury) kritizuje předchozí práce vztahující se k problematice hudby u jezuitů, jedná se ovšem především o díla, z nichž sám de facto těží. V disertaci lze jen stěží postihnout nějakou koncepci. Tento text by pravděpodobně neobstál ani jako diplomová práce.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Jak už jsem výše naznačila, koncepci disertace pokládám za zmatečnou a o směřování k jasně vytčenému cílu se hovořit nedá. Víím jen a oceňuji, že autor má k jezuitům přímo niterný vztah, ale domnívám se, že si mohl zvolit téma, jež by mu bylo bližší. Ačkoliv sama jsem v oboru hudební vědy, nezdá se mi, že by autor na tom byl o mnoho lépe. Soudíc jen podle obsahu a vzletných (latinských) názvů kapitol, domnívala jsem se, že se dočkám kvalitnější četby.

Sloh práce kolísá, dle všeho ovlivněn i zdrojem, z něhož autor právě čerpal. Některé údaje z poznámek se opakují i v textu, resp. v textových přílohách. Poznámky nejsou rovnoměrně rozloženy, někdy jich objevíme větší „hustotu“, na jiných stránkách absentují.

Za hlavní metodickou chybu považuji autorovo prohlášení (s.3), že se „oprostil“ od

„moderní“ literatury 19.-21.století, protože je zatížena četnými chybami. Stejně tak se oprostil od jezuitských zpracování 17. – 18. století (Miller, Schmidl, Pelcl). Mohu říci, že znám jak moderní, tak tu starou historickou produkci, alepoň do té míry, že jsem se řadou titulů dost podrobně zabývala. Rozhodně bych si netroufla zavrhnout ani staré jezuitské práce, které přinášejí při kritickém přístupu řadu zajímavých informací. Nevím proč naopak Kroupa adoruje nejstarší provinciální Historii (NK ČR, ORST, sign. I A 1), což je stručný spisek (o přesném Balbínově podílu se vedou spory, chybí mi v daném kontextu odkaz na práci Aleny Richterové, *Soupis autografů Bohuslava Balbína z fondů Státní knihovny ČR*, Praha 1988).

Při postupném stylizování tohoto posudku vlastně stále zůstávám v němém úžasu nad autorovou proklamativní eliminací poznatků literatury. Téma hudby v Klementinu není rozhodně tabula rasa. Bezmála 80 let staré dílo Emiliána Troldy (*Jesuité a hudba*, 1940-1941 – zvláštní otisk z časopisu Cyril je běžně dostupný v příručce hudebního oddělení NK) je sice archaické, ale obsahuje téměř shodné informace, které nyní předkládá Kroupa jako novum. Trolda, stejně jako už předtím i Josef Pešek (*Dějiny akademického gymnasia v Praze*) rovněž vycházejí především ze stejného klementinského diaria. Hudbě v Klementinu se věnovali i další autoři – Kroupa se navzdory své proklamaci opírá např. o dílo Jana Bati (jemuž nezapomene vytknout dílčí opomenutí), který např. v článku Kroupou citovaném sleduje stejnou problematiku a bez pochyby s větší erudicí: Jan Baťa, *Jesuité a hudební kultura předbělohorské Prahy. Glosy ke vzájemné interakci na příkladu klementinské mariánské družiny*, Bohemia Jesuitica II s. 1003-1009. Baťa pak k pražské mariánské družině užíval stejných pramenů jako Kroupa! Ostatně v tomtéž svazku příspěvků z velké konference věnované příchodu jezuitů do Prahy z roku 2006 – *Bohemia Jesuitica II*, je na ss. 983-1135 celá řada příspěvků našich i zahraničních předních muzikologů, z nichž by Kroupa mohl čerpat inspiraci (za jiné uvedu např. polského badatele Tomasze Ježe, jenž zpracoval hudbu slezských jezuitů).

Kroupa sice opovrhne literaturou a obrací se jen k původním pramenům, ale to mu nevádí, že např. jím sestavené biogramy prefektů (s.36-43) excerpované z římských katalogů (?), má už „klasik“ Lukács (Ladislaus Lukács, *Catalogus personarum et officiorum provinciae Austriae S.I.*, I. 1551-1600). Kdyby chtěl své biogramy rozšířit, mohl nahlédnout do *Kartotéky jezuitů České provincie S.J.*, která je dílem Anny Fechtnerové a je uložena v Archivu UK a přístupná i v digitalizované formě.

Kdyby se autor snažil rozhlédnout po kvalitní literatuře, mohl po metodické stránce použít obsáhlou práci Víta Aschenbrennera (*Hudebně- liturgický provoz klatovské jezuitské koleje v 18. století*, Praha 2011 – i když se toto dílo týká pozdějšího období, je to tiskem vydaná příkladná muzikologická disertace) a to už nehovořím o nepřeborném množství literatury zahraniční, protože dějiny řádu Tovaryšstva Ježíšova jsou velmi zpracovávaným tématem a každoročně vychází bibliografie v časopise *Archivum historicum Societatis Iesu* !

Je těžké vůbec rozhodnout, co by mohlo být autorovým přínosem – sám jen zdůrazňuje několik doplňků třeba v seznamech hudebních prefektů. Kroupa prohlašuje, že analyzuje především prameny, ale neuvádí, nakolik je zpřístupnili už jeho předchůdci. Kromě Pamětní knihy Mariánské kongregace čerpá především ze tří klementinských diarií uložených ve Strahovské knihovně, ale nezmiňuje nakolik je rozebírala ve své práci Soňa Tomková, která kromě citovaného vydaného článku vypracovala na toto téma diplomku. Ostatně, jak už jsem několikrát připomněla, z těchto uvedených čtyř pramenů vycházeli pochopitelně všichni, kdo se věnovali klementinské hudební produkci před Bílou horou. Autor míší výklad (ať jakkoliv původní či nepůvodní) s tabulkami a biogramy, které jen shrnují to, co bylo už uvedeno dříve v textu. Nepochopitelné je vložení přepisu části „Krysteckého diaria“ (s. 100-136), kde jsou podle jeho sdělení „hudební a parahudební (??) zmínky“. Není pochyb o tom, že tato obsáhlá vložka zatíží text mnohem víc, než by tomu bylo při recepci literatury.

Přitom se jedná o pouhý přepis, ne vědeckou edici. Rovněž např. o „císařských a jiných hudebnících“ v mariánské kongregaci (zde s. 44-52) píše už Trola. Kroupa píše sice podrobně o gratulačním Menciliově sborníku z roku 1608 (s. 64 ann.), ale současně odkazuje na fakt, že se jím zabývá Jan Baťa ve své dosud nevydané práci!

Shrnutí: práce není přínosem ani po obsahové, ani po formální stránce.

IV. Dotazy k obhajobě

Práci sice k obhajobě nedoporučuji, ale navzdory tomu mne přece jen napadá alespoň jedna důležitá otázka:

Proč si autor vybral právě toto téma, když je zřejmé, že jeho znalosti nejsou zcela dostatečné?

V. Závěr

Předložená disertační práce nesplňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji nedoporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako neprospěš.

30. 7. 2019

doc.PhDr. Ivana Čornejová, CSc.